

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 17 november 2023

Mål nr

P 2334-23

PARTER

Klagande

1. EH

2. ML

Motparter

1. Kommunstyrelsen i Tierps Kommun

815 80 Tierp

2. LB

3. RMB

Ombud för 2 och 3: Advokat CG

SAKEN

Klagorätt avseende rivningslov

Dok.Id 270723

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax -	08:00–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–16:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstادمstolen.se	

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts, Mark- och miljööverdomstolen, beslut 2023-03-16 i mål
P 2983-22

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår överklagandena.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

EH och ML har yrkat att Högsta domstolen ska undanröja avvisningsbesluten och återförvisa målet till Mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning.

Tierps kommun samt LB och RMB har motsatt sig att Mark- och miljööverdomstolens beslut ändras.

SKÄL**Bakgrund**

1. Kommunstyrelsen i Tierps kommun beviljade den 16 april 2021 LB och RMB dels rivningslov för rivning av ett befintligt kokhus, dels bygglov för nybyggnad av ett fritidshus på fastigheten H 8:160.
2. Beslutet överklagades till länsstyrelsen av bland annat EH och ML, som är ägare till var sin fastighet som gränsar till H 8:160. Länsstyrelsen upphävde beslutet. Som skäl anfördes att kokhuset borde bevaras på grund av byggnadens kulturhistoriska värde och att det därför saknades förutsättningar att ge rivningslov. Därmed saknades också förutsättningar för att bevilja bygglov.

3. Efter att beslutet överklagats avvisade Mark- och miljödomstolen EHs och MLs talan i länsstyrelsen i den del deras respektive talan avsåg rivningslov, eftersom de inte ansågs ha klagorätt. Domstolen undanröjde länsstyrelsens beslut, fastställde kommunstyrelsens beslut att ge rivningslov och återförvisade målet till länsstyrelsen för förnyad prövning av frågan om bygglov.

4. Mark- och miljööverdomstolen har avslagit EHs och MLs överklaganden.

Vad målet gäller

5. Målet i Högsta domstolen gäller frågan om klagandena, som var och en äger en fastighet som gränsar till fastigheten H 8:160 i Tierps kommun, har rätt att överklaga kommunens beslut om rivningslov.

Rivningslov

6. Inom områden med detaljplan krävs rivningslov för att riva en byggnad, om kommunen inte har bestämt annat i planen. Rivningslov ska ges för en åtgärd som avser en byggnad som inte omfattas av rivningsförbud i detaljplan eller områdesbestämmelser eller som inte bör bevaras på grund av byggnadens eller bebyggelsens historiska, kulturhistoriska, miljömässiga eller konstnärliga värde. Vid prövningen av rivningslov ska hänsyn tas till både allmänna och enskilda intressen. (Se 2 kap. 1 § samt 9 kap. 10 och 34 §§ plan- och bygglagen, 2010:900.)

7. Om rivningslov vägras och det medför en skada som är betydande i förhållande till värdet av den berörda delen av fastigheten har fastighetens ägare rätt till ersättning av kommunen. För det fall det vägrade rivningslovet innebär att användningen av fastigheten synnerligen försvåras är kommunen skyldig att på fastighetsägarens begäran lösa in fastigheten. (Se 14 kap. 7 och 13 §§ plan- och bygglagen.)

Vem som har rätt att överklaga ett rivningslov

8. Av hänvisningen i 13 kap. 8 § plan- och bygglagen följer att ett beslut om rivningslov får överklagas enligt 42 § förvaltningslagen (2017:900). Det innebär att den som beslutet angår har klagorätt, om beslutet har gått honom eller henne emot.

9. Det har i rättspraxis uttalats att det är kommunen som bevakar frågan om de allmänna intressena av att bevara kulturhistoriskt eller miljömässigt värdefull bebyggelse bör väga tyngre än fastighetsägarens intresse av att använda fastigheten på det mest rationella sättet. I plan- och bygglagen eller dess förarbeten finns det inte heller något uttalat skyddssyfte som vid rivningslov skulle kunna ge grannar klagorätt enligt 42 § förvaltningslagen med hänvisning till kulturmiljöintresset. (Jfr RÅ 1993 ref. 14 och prop. 2014/15:122 s. 55 f.)

10. Enligt artikel 9.3 i Århuskonventionen ska varje ansluten stat se till att den allmänhet som uppfyller eventuella kriterier i nationell rätt ska ha möjlighet att få handlingar och underlåtenheter som strider mot den nationella miljölagstiftningen prövade av domstol eller i administrativ ordning. Det finns ingen tydlig avgränsning när det gäller de beslut som omfattas av klagorätten och den är inte begränsad till lagstiftning som enligt sin rubrik behandlar miljöfrågor. Det avgörande är i stället om den bestämmelse som är aktuell på något sätt är relaterad till miljön. (Jfr ”Bygglovet i Svarträ” NJA 2020 s. 190 p. 22.)

11. Högsta domstolen har konstaterat att kulturmiljön hör till miljöretten och att 42 § förvaltningslagen bör ges en tolkning som innebär att organisationer med uppgift att tillvarata kulturmiljöintressen, och som uppfyller kriterierna i 16 kap. 13 § miljöbalken, har klagorätt i fråga om beslut att anta, ändra eller

upphäva en detaljplan, om beslutet aktualiserar hänsynstaganden som mer tydligt är relaterade till kulturmiljön (se ”Snäckan 8” NJA 2020 s. 641 p. 19). Vidare har det ansetts att sådana organisationer även har rätt att överklaga beslut om bygglov inom detaljplanelagt område under förutsättning att beslutet aktualiserar hänsynstaganden som mer tydligt är relaterade till kulturmiljön (MÖD 2020:46).

12. Vid beslut om rivningslov ska det göras en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen. När avvägningen görs ska det beaktas om byggnaden bör bevaras på grund av dess eller bebyggelsens historiska, kulturhistoriska, miljömässiga eller konstnärliga värde. (Se p. 6.)

13. Detta innebär att det vid beslut om rivningslov, liksom vid detaljplanebeslut och beslut om bygglov, kan bli aktuellt att beakta hänsynstaganden som mer tydligt är relaterade till kulturmiljön.

14. Vad nu sagts medför att 42 § förvaltningslagen bör ges en tolkning som innebär att organisationer med uppgift att tillvarata kulturmiljöintressen och som uppfyller kriterierna i 16 kap. 13 § miljöbalken, har klagorätt i fråga om beslut om rivningslov, om beslutet aktualiserar hänsynstaganden som mer tydligt är relaterade till kulturmiljön.

15. Frågan är om 42 § förvaltningslagen – tolkad i ljuset av Århuskonventionens krav och målsättningar – innebär att även grannar till en fastighet under motsvarande förutsättningar ska ha klagorätt i fråga om ett beslut om rivningslov.

16. Konventionsstaterna har enligt artikel 9.3 rätt att ställa upp kriterier i nationell rätt när det gäller att den berörda allmänheten ska ha ett tillräckligt intresse för att få överklaga. Det är då tillåtet att ställa upp ett krav på att den

som ska få överklaga måste ha ett konkret, tydligt och individuellt intresse; detta under förutsättning att de nationella reglerna inte närmast helt undantar miljöorganisationer eller andra medlemmar av allmänheten från att klaga på sådana beslut som omfattas av artikeln. (Jfr den vägledning¹ till konventionen som har utgetts av Århuskonventionens sekretariat, s. 198, efterlevnads-kommitténs uttalanden avseende Belgien i ACCC/C/2005/11 och Danmark i ACCC/C2006/18 samt ”Bygglovet i Svarträ” p. 21.)

17. Som framgår av punkten 13 kan ett beslut om rivningslov, om det aktualiserar hänsynstaganden som mer tydligt är relaterade till kulturmiljön, överklagas av sådana organisationer som har till uppgift att ta tillvara kulturmiljöintressen. Härigenom garanteras att allmänhetens engagemang i kulturmiljöfrågor får genomslag. Mot denna bakgrund får det anses vara förenligt med Århuskonventionen att – såsom i svensk rätt – ställa upp ett krav på att ett beslut om rivningslov ska angå den enskilde för att han eller hon ska rätt att överklaga. En granne kan således inte grunda sin klagorätt enbart på att ett beslut om rivningslov aktualiserar hänsynstaganden som mer tydligt är relaterade till kulturmiljön eftersom det är ett allmänt intresse.

Bedömningen i detta fall

18. Beslutet om att bevilja rivningslov avser ett kokhus som grannarna EH och ML anser bör bevaras på grund av dess kulturhistoriska värde. De har vidare anfört att en rivning angår dem i egenskap av fastighetsägare på så sätt att marknadsvärdet på deras fastigheter påverkas.

19. Vad EH och ML har anfört beträffande rivningslovets inverkan på kulturmiljön hänför sig till ett sådant allmänt intresse som inte kan anses

---

¹ United Nations Economic Commission for Europe, The Aarhus Convention, An Implementation Guide, 2 uppl., 2014.

beröra dem i egenskap av ägare till en grannfastighet. Inte heller vad som i övrigt anförts leder till att de har rätt att överklaga beslutet.

20. Överklagandena ska alltså avslås.

_____

_____

_____

I avgörandet har deltagit justitieråden Agneta Bäcklund, Stefan Johansson (referent), Petter Asp, Stefan Reimer och Margareta Brattström
Föredragande har varit justitiesekreteraren Heléne Åberg Benalal